

ISSN 2181-8258

DOI prefiksi: 10.69691

ResearchBib IMPAKT FACTOR: 9,347

Journal THE LIGHT OF CIVILIZATION

Scientific, socio-philosophical, cultural and educational, literary and artistic magazine

TAMADDUN NURI

Ilmiy, ijtimoiy-falsafiy, madaniy-ma'rifiy, adabiy-badiiy jurnal



2026-yil
3-son (78)



Ilmiy, ijtimoiy-falsafiy, madaniy-ma'rifiy,
adabiy-badiiy jurnal

MUASSISLAR: Beruniy tuman hokimligi

"Tafakkur-Tamaddun" OOO

"Beruniy avlodlari" jamoat fondi

HAMKORLARIMIZ:

O'zRFA Qoraqalpog'iston bo'limi

Qoraqalpoq davlat universiteti

Urganch davlat universiteti

TAHRIR HAY'ATI:

BOSH MUHARRIR:

Munavvara KURBANBAYEVA

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Anvar ALLAMBERGENOV, fil.f.f.d (PhD)

TEXNIK MUHARRIR:

Islombek ABDIKHAKIMOV, y.f.f.d (PhD)

BO'LIM MUHARRIRI:

Muqaddas KURBANBAYEVA

Akmal SAIDOV, y.f.d., prof., akad.

Qahramon QURONBOYEV, s.f.d., prof.

Mehmet Munir Dadaoglu, phil.sc.d., prof. (Turkiya)

Roman GOPAL, fil.f.f.d (PhD), (Hindiston)

Azizulloh AROL, fil.f.f.d (PhD), (AQSH)

Almagul BAYRIYEVA, s.f.d., (DSc)

Zuhra REYMOVA, y.f.d., (DSc)

Karlig'ash UMAROVA, y.f.d., (DSc)

Xəlil İsmayıl oğlu İsmayilov, t. f.d, prof., (Ozarbayjon)

Anvar ABDULLAYEV, t.f.f.d, dots.

Makset KARLIBAYEV, t.f.d., k.i.x.

Kozimbek TUXTABEKOV, t.f.d., (PhD)

Umid BEKMUHAMMAD, t.f.d., (PhD), k.i.x.

Shoira NURULLAYEVA, t.f.n., dots.

Mamlakat JUMANIYAZOVA, t.f.n., dots.

Konul Bunyadzoda, falsafa fanlari doktoru, (Ozarbayjon)

Baxtiyor KARIMOV, fal.f.d., prof.

Marat NIYOZIMBETOV, fal.f.d.

Alima BERDIMURODOVA, fal.f.d.

Odilbek RADJAPOV, fal.f.f.d., (PhD)

Mangubek O'RAZMETOV, fal.f.d., (PhD)

Zarifboy DO'SIMOV, fil.f.d., prof.

Olmos ULVI Binnatova, fil.f.d., prof., (Ozarbayjon)

Azamat PRIMOV, fil.f.d., (DSc), prof.

Nasibullina Nurida Shaydullovna, fil.f.n., (Rossiya Federatsiyasi)

Shukurjon Norbayeva, fil.f.d., (DSc)

Bekposhsha RAXIMOVA, fil.f.n., dots., (PhD)

Qabil MAMBETOV, fil.f.f.d., (PhD)

Vahob RAHMONOV, fil.f.n., dots.

Doniyor YULDASHEV, fil.f.d (DSc)

Farrux Abbas oglu Rustamov, p.f.d, prof. (Ozarbayjon)

Qozoqboy YO'LDOSHEV, p.f.d., prof.

Qaxramon IBADULLAYEV, p.f.d., (DSc)

Masharib ABDULLAYEV, s.f.d., (DSc), k.i.x.

Nilufar KOSHANOVA, ped.f.f.d., (PhD)

Rana Hamid qizi Qadirova, psixol.f.d., prof. (Ozarbayjon)

Nargis ATABAYEVA, psixol.f.d., (DSc)

Dilafroz QARSHIYEVA, psixol.f.d., (DSc)

JAMOATCHILIK KENGASHI:

Sirojiddin SAYYID

Muhammad ALI

Kengesboy KARIMOV

Iqbol MIRZO

Qurbon SHONIYOZOV

O'rozboy ABDURAHMONOV

Murotboy JUMANOV

Adabiy maslahatchi:

Guliston MATYOQUBOVA

Rassom:

Alibek ABDURAHMONOV

Sahifalovchi-bezovchi: G'iyosiddin O'NAROV

Manzilimiz: Qoraqalpog'iston Respublikasi,

Beruniy tumani.

Web-sayt: <https://jurnal.tamaddunnuri.uz>

e-mail: tamaddunnuri1@gmail.com.

Telegram kanali: <https://t.me/tamaddunnuri>

Tel.: (+99888) 036 00 55, (+99897) 355 75 40.

Qog'oz bichimi 60x84 ¼. Nashriyot hisob tabog'i 28.

Indeks – 960. ISSN 2181-8258. "ADAD PLYUS" MCHJ

bosmaxonasida chop etildi. Adadi 300 dona.

Bosishga 2026-yil 30-martda ruxsat etildi.

Toshkent shahri, Chilonzor ko'chasi, 28-uy.

2026-yil, 3-son (78).

Ushbu son "Tamaddun nuri" jurnali tahririyatining kompyuterida sahifalandi. Buyurtma №34.

Jurnaldan ko'chirib bosilganda "Tamaddun nuri" dan olindi deb izohlanishi shart. Matn hamda reklamalardagi ma'lumotlarning to'g'riligi uchun mualliflar mas'uldir. Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar tahrirlanadi, taqriz qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.



"Tamaddun nuri" jurnali Google Scholar bazasida indekslanadi. Bu esa jurnalning ilmiy nufuzini oshirish va mualliflarning ilmiy ishlarini keng miqyosda targ'ib qilishga yordam beradi. Google Scholar orqali tadqiqotchilar va olimlar "Tamaddun nuri" jurnalida chop etilgan maqolalarni qidirib topish va ularga havola berish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

Tahririyat Crossref DOI ning rasmiy a'zosi hisoblanadi va 10.69691 DOI prefiksiga ega. Har bir nashr va ilmiy maqolaga individual Crossref DOI raqami beriladi.



Crossref

10.69691 DOI



INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

ISSN-2181-8258



Impakt faktor-9.347

SLIB.UZ

BIZNI IJTIMOYIY TARMOQLARDA QUYIDAGI MANZILLARDA KUZATING:



holatlarda to'g'ri tashxis qo'yish va zarur yordam ko'rsatishda muammolarni yuzaga keltirgan.

Shuningdek, tashkiliy boshqaruv tizimidagi kamchiliklar ham muhim rol o'ynagan. Dispecherlik xizmatining yetarli darajada avtomatlashtirilmaganligi, aloqa vositalarining zaifligi hamda chaqiriqlarni qabul qilish va ularga javob berish jarayonlarining samarasiz tashkil etilganligi tez yordam xizmatining tezkorligini cheklagan. Bu esa, o'z navbatida, aholining xizmatga bo'lgan ishonchiga salbiy ta'sir ko'rsatgan.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, yuqoridagi muammolar faqat ichki tizim kamchiliklari bilan cheklanib qolmagan, balki kengroq ijtimoiy-iqtisodiy omillar bilan ham bog'liq bo'lgan. Jumladan, shaharning jadal kengayishi, yangi turar-joy massivlarining paydo bo'lishi transport infratuzilmasining ortda qolishiga olib kelgan. Bu esa tez yordam brigadalarining manzilga yetib borish vaqtini uzaytirgan. Bundan tashqari, sog'liqni saqlash tizimiga ajratilgan resurslarning cheklanganligi ham mavjud muammolarni chuqurlashtirgan.

Shu nuqtayi nazardan, 1963–1965-yillardagi tez tibbiy yordam xizmatining faoliyatida yuzaga kelgan tizimli muammolarni faqat alohida holatlar sifatida emas, balki tizimli va kompleks xarakterga ega jarayon sifatida baholash zarur. Ularni bartaraf etish esa faqat moddiy bazani mustahkamlash bilangina emas, balki boshqaruv tizimini takomillashtirish, kadrlar tayyorlashni

yaxshilash va infratuzilmani rivojlantirish kabi kompleks chora-tadbirlarni talab etgan.

Xulosa. Olib borilgan tadqiqot natijalariga ko'ra, 1963-1965 yillarda Toshkent shahrida tez tibbiy yordam xizmati shakllanish va rivojlanish bosqichida bo'lgan murakkab tizim sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu tizim muayyan institusional asoslarga ega bo'lgan bo'lsada, uning samaradorligi qator omillar bilan cheklangan.

Jumladan, stasionar resurslarining yetishmasligi, kadrlar salohiyatining pastligi, tashkiliy muvofiqlashtirishning yetarli emasligi, favqulodda vaziyatlarga tayyorgarlik darajasining pastligi. Shu nuqtai nazardan, mazkur davr tajribasi zamonaviy tez tibbiy yordam tizimini takomillashtirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega bo'lib, ayniqsa, resurslarni samarali boshqarish va inqiroz holatlariga tayyorgarlikni kuchaytirish zarurligini ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Махмудова Н.М. Очерки истории внутренней медицины в Узбекистане. – Тошкент, 1969.
2. Скорая неотложная медицинская помощь. – Тошкент: “Медицина”, 1966.
3. Бурд Г.С. Скорая медицинская помощь при сосудистых кризах // Врачебное дело, 1964.
4. Памятка по диагностике и оказанию неотложной помощи. – Москва, 1966.
5. Скорая неотложная медицинская помощь. – Тошкент: “Медицина”, 1966.



XX ASR BOSHLARIDA FARG'ONA VILOYATIDA POCHTA-TELEGRAF TIZIMI ORQALI FARG'ONA VILOYATIDA AXBOROT MAKONINING SHAKLLANISHI

Qosimov Dilmurodjon A'zamjonovich, FarDU mustaqil izlanuvchisi

**FORMATION OF THE INFORMATION SPACE IN THE
FERGANA REGION THROUGH THE POSTAL AND
TELEGRAPH SYSTEM IN THE EARLY 20th CENTURY**

*Qosimov Dilmurodjon A'zamjonovich, Independent Researcher,
Fergana State University*

**ФОРМИРОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННОГО
ПРОСТРАНСТВА В ФЕРГАНСКОЙ ОБЛАСТИ
ЧЕРЕЗ ПОЧТОВО-ТЕЛЕГРАФНУЮ СИСТЕМУ В
НАЧАЛЕ XX ВЕКА**

*Косимов Дилмуроджон Азамжонович, независимый
исследователь, Ферганский государственный университет*

Annotatsiya: Ushbu maqolada XX asr boshlarida Farg'ona viloyatida pochta-telegraf tizimining shakllanishi va rivojlanishi, transport infratuzilmasi, xususan O'rta Osiyo temir yo'lining ta'siri, pochta idoralarining hududiy joylashuvi va ijtimoiy-iqtisodiy integratsiya jarayonlari asosida tahlil qilinib, Qo'qon, Andijon va Namangan shaharlarining axborot markazlari sifatida evolyutsiyasi, telegrammalar va matbuot tarqalishi dinamikasi hamda tizimning iqtisodiy samaradorligi ilmiy asos bilan ko'rsatildi.

Kalit so'zlar: Farg'ona viloyati, pochta-telegraf tizimi, axborot makoni, temiryo'l kommunikatsiyasi, ijtimoiy integratsiya, statistik tahlil, arxiv manbalari.

Abstract: This article examines the formation and development of the postal and telegraph system in the Fergana region in the early twentieth century, considering the impact of transport infrastructure, particularly the Central Asian Railway, the territorial organization of postal offices, and socio-economic integration processes, and demonstrates the evolution of Kokand, Andijan, and Namangan as information centers, the dynamics of telegram and press distribution, and the economic efficiency of the system based on scientific analysis.

Keywords: Fergana region, postal-telegraph system, information space, railway communication, social integration, statistical analysis, archival sources.

Аннотация: В статье анализируется формирование и развитие почтово-телеграфной системы Ферганской области в начале XX века с учётом влияния транспортной инфраструктуры, в частности Среднеазиатской железной дороги, территориального расположения почтовых учреждений и процессов социально-экономической интеграции, а также показана эволюция Коканда, Андижана и Намангана как информационных центров, динамика распространения телеграмм и печати и экономическая эффективность системы на научной основе.

Ключевые слова: Ферганская область, почтово-телеграфная система, информационное пространство, железнодорожная коммуникация, социальная интеграция, статистический анализ, архивные источники.

KIRISH. Mavzuning dolzarbligi. XIX asr oxiri va XX asr boshlari Turkiston, xususan, strategik muhim hudud hisoblangan Farg'ona

viloyati hayotida tub burilishlar davri bo'ldi. Mazkur davrda axborot almashinuvi va aloqa tizimi nafaqat ma'muriy boshqaruv, balki ijtimoiy-



e-mail:
azamjonovich1989@g
mail.com



iqtisodiy integratsiya jarayonlarining asosi bo'ldi. Zamonaviy raqamli axborot jamiyati shakllanayotgan hozirgi davrda, mintaqada ilk axborot makoni qanday vujudga kelgani ilmiy jihatdan muhim masala hisoblanadi. Pochta va telegraf nafaqat xat tashish vositasi, balki uzoq masofalarni yaqinlashtiruvchi, turli ijtimoiy qatlamlarni yagona axborot maydoniga birlashtiruvchi strategik infratuzilma edi.

O'rta Osiyo temir yo'lining Andijon uchastkasi ishga tushishi natijasida pochta yo'llari tizimli ravishda ikki yo'nalishga bo'lingan: temiryo'l orqali va oddiy yo'llarda tashiluvchi xizmatlar. Viloyat temiryo'llarining uzunligi 222 verstga yetib, Verovkino, Qo'qon, Andijon, Namangan kabi bekatlar mintaqada axborot oqimini tezlashtirdi [1]. Oddiy yo'llar tarmog'i ham rivojlanib, Qo'qon–Namangan va Andijon–O'sh yo'nalishlari mintaqaviy aloqani ta'minladi.

Muammoning o'rganilish darajasi. XX asr boshlariga kelib pochta xizmatining kengayishi kuzatildi. 1902-yilda viloyat idoralari xizmat ko'rsatish darajasi bo'yicha klasslarga ajratilgan bo'lib, Qo'qon III, Marg'ilon IV, Andijon V, O'sh va Eski Marg'ilon esa VI klassga mansub edi. 1900–1904-yillarda pochta daromadlari sezilarli o'sib, telegrammalar soni ham ortdi.

Tadqiqotning maqsadi. Tadqiqot XX asr boshlarida Farg'ona viloyatida pochta-telegraf xizmatlarining shakllanish dinamikasini ko'rsatish va bu jarayonning mintaqaviy axborot makoni yaratilishidagi rolini ilmiy asoslashdan iborat[2].

Ilmiy yangiligi. Maqolada Farg'ona viloyati pochta-telegraf tizimi quyidagi jihatlar orqali kompleks tahlil qilinadi:

1. Tarmoqning hududiy joylashuvi va asosiy temiryo'l bekatlari bilan strategik bog'liqligi;
2. Diniy-ijtimoiy institutlarning aloqa tizimi bilan o'zaro ta'siri;
3. Idoralarning klassifikatsiyasi va moliyaviy aylanma asosida mintaqaviy ierarxiyaning belgilanishi;
4. Telegrammalar va matbuot tarqalishining yillar kesimidagi qiyosiy-statistik tahlili.

Ushbu tadqiqot muallifning doktorlik dissertatsiyasi bilan uzviy bog'liq bo'lib, arxiv manbalarining yangi qatlamlarini ilmiy iste'molga kiritadi.

**MANBASHUNOSLIK VA
METODOLOGIYA.**

Tadqiqotning

manbashunoslik asosi: Maqolaning faktologik bazasi Farg'ona viloyati harbiy gubernatori tomonidan tuzilgan yillik hisobotlar — “Obzor Ferganskoy oblasti” to'plamlariga tayanadi [3]. Ushbu rasmiy hujjatlar viloyatdagi pochta-telegraf idoralarining hududiy joylashuvi, klassifikatsiyasi, shtat birliklari, xizmat ko'rsatish ko'lami hamda moliyaviy ko'rsatkichlari haqida ishonchli ma'lumot beradi. Qiyosiy tahlil uchun XX asr boshlariga oid bir necha yillik hisobotlar jalb etildi, bu esa aloqa tizimining bosqichma-bosqich rivojlanishini kuzatish imkonini berdi.

Statistik ma'lumotlar temiryo'l bekatlari orqali amalga oshirilgan pochta tashuvlari hajmi, telegrammalar soni va sof daromad o'sishini aniqlashga xizmat qildi. Manbalar tanqidiy yondashuv asosida o'rganilib, ularning statistik va ma'muriy xarakteri inobatga olingan holda tahlil qilindi.

Tadqiqot metodologiyasi: Maqolani tayyorlashda tarix fanining xolislik va tarixiylik tamoyillariga amal qilindi. Aloqa tizimidagi o'zgarishlar o'sha davrning ijtimoiy-siyosiy sharoiti hamda temiryo'l qurilishi jarayonlari bilan uzviy bog'liqlikda o'rganildi.

Xronologik yondashuv pochta-telegraf tizimining shakllanish va takomillashuv bosqichlarini izchil ko'rsatishga imkon berdi. Idoralar klassifikatsiyasidagi o'zgarishlar va xizmat ko'rsatish ko'lamining kengayishi tizimning tadrijiy rivojini tasdiqlaydi.

Tizimli va qiyosiy tahlil asosida aloqa infratuzilmasi nafaqat texnik mexanizm, balki mintaqaviy iqtisodiy va axborot integratsiyasining muhim omili sifatida baholandi. Statistik metod arxiv ma'lumotlarini umumlashtirish va ularni ilmiy dalil darajasida asoslash imkonini berdi [4].

NATIJALAR VA TAHLIL

1. Pochta-telegraf infratuzilmasining hududiy shakllanishi

XIX asr oxiri va XX asr boshlarida Farg'ona viloyatida pochta-telegraf tizimining rivojlanishi transport kommunikatsiyalari modernizatsiyasi bilan bevosita bog'liq bo'ldi. O'rta Osiyo temir yo'lining Andijon uchastkasi ishga tushirilishi bilan aloqa tizimi temiryo'l va oddiy yo'llar yo'nalishlariga ajraldi. Bu esa axborot almashinuvi tezligi va hududiy qamrovini kengaytirdi [5].

Viloyatdagi temiryo'l tarmog'i bir necha asosiy bekatlarni qamrab olib, ularni yuk tashish punktlaridan tashqari birlamchi axborot uzatish markazlariga aylantirdi. Oddiy pochta yo'llari ham viloyat ichki hududlarini yagona kommunikatsion makonga birlashtirishda muhim rol o'ynadi. Natijada aloqa infratuzilmasi ma'muriy boshqaruv va iqtisodiy integratsiyaning asosiy omillaridan biriga aylandi.

XX asr boshlariga kelib pochta-telegraf idoralari operatsion hajm va shtat birliklariga ko'ra klassifikatsiyalandi. Qo'qon mintaqaviy markaz sifatida yuqori klassga mansub bo'lib, boshqa shaharlar bosqichma-bosqich quyi klasslardan yuqoriga ko'tarildi. Bu jarayon ijtimoiy ehtiyoj ortishi, pochta qutilari va xodimlar sonining kengayishi bilan birga kechdi.

2. Temiryo'l va ijtimoiy institutlarning ta'siri

Aloqa tizimining hududiy joylashuvi demografik omillar bilan ham uzviy bog'liq bo'ldi. Bu esa axborot almashinuvini markazlashtirish va aholi punktlarini kommunikatsion jihatdan integratsiyalashuviga xizmat qildi. Andijon misolida ijtimoiy-madaniy institutlarning kengayishi davriy matbuot tarqalishi bilan birga pochta xizmatlariga yuklamani oshirdi. Natijada aloqa tizimi faqat ma'muriy mexanizm bo'lib qolmay, ijtimoiy kommunikatsiya va ma'rifiy jarayonlarning vositasiga aylandi.

3. Mintaqaviy axborot markazlari va statistik dinamika

XX asr boshida Qo'qon viloyatning yetakchi pochta-telegraf tuguni sifatida shakllandi. Telegrammalar sonining izchil ortishi va idoraning yuqori klassga ko'tarilishi uning iqtisodiy hamda axborot salohiyati oshganini ko'rsatadi. Andijon ham xuddi shunday bosqichma-bosqich yuqori klass darajasiga ko'tarilib, mintaqaviy markazga aylandi. Keyingi yillardagi qiyosiy ma'lumotlar pochta operatsiyalari hajmi, daromad va sof foydaning barqaror o'sishini tasdiqlaydi. Bir yil ichida telegrammalar va boshqa operatsiyalar hajmining keskin ortishi tizimning kengaygan qamrovi va rentabelligini ko'rsatadi. Xodimlar sonining oshishi ham operatsion hajm bilan bevosita bog'liq bo'ldi [6].

Pochta tizimining transchegaraviy yo'nalishda kengayishi, xususan, Qoshg'ar hududi bilan tezkor pochta aloqasining yo'lga qo'yilishi Farg'ona viloyatining xalqaro axborot

integratsiyasidagi o'rnini mustahkamladi. Bu jarayon viloyatni o'lka ichidagi emas, balki mintaqalararo strategik axborot markaziga aylantirdi. Umuman olganda, statistik va qiyosiy tahlil shuni ko'rsatadiki, pochta-telegraf tizimi qisqa davr ichida ma'muriy xizmatdan ko'p funksiyali iqtisodiy va ijtimoiy infratuzilmaga aylandi, qolaversa, demografik o'zgarishlar va iqtisodiy faollik bilan uzviy bog'liq holda kechdi.

MUHOKAMA. Farg'ona viloyatida pochta-telegraf tizimining shakllanishi va rivojlanishi mintaqaviy axborot makonining bosqichma-bosqich transformatsiyasini namoyon etadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, mazkur jarayon texnik yangilanish bilangina cheklanmay, ijtimoiy-iqtisodiy va geosiyosiy omillar bilan uzviy bog'liq holda kechgan. Aloqa infratuzilmasining kengayishi boshqaruv samaradorligi, savdo aylanishi va hududiy integratsiyani jadallashtirgan omil sifatida namoyon bo'ladi.

Birinchi bosqichni infratuzilmaviy burilish davri sifatida baholash mumkin. Andijon temiryo'l tarmog'ining ishga tushirilishi axborot uzatish tezligi va hududiy qamrovini keskin oshirdi. Ilgari pochta almashinuvi asosan an'anaviy yo'llar orqali amalga oshirilgan bo'lsa, temiryo'l bekatlari aloqa tugunlariga aylanishi viloyatning turli qismlarini yagona kommunikatsion tizimga birlashtirdi. Bu davrda axborot oqimi asosan ma'muriy va harbiy mazmunga ega bo'lib, markaziy boshqaruv mexanizmlarini mustahkamlashga xizmat qildi.

Ikkinchi bosqich aloqa xizmatlari hajmining jadal o'sishi bilan xarakterlanadi. XX asr boshlarida xatlar, ochiq xatlar va davriy nashrlar aylanishi sezilarli darajada ortdi. Bu dinamika aholining axborotga bo'lgan ehtiyoji kuchayganini ko'rsatadi. Pochta va telegraf daromadlarining barqaror o'sishi esa sohaning iqtisodiy ahamiyatini mustahkamladi. Shunday qilib, aloqa tizimi ijtimoiy kommunikatsiya vositasidan tashqari rentabelli xo'jalik tarmog'iga aylandi [6].

Qiyosiy tahlil Farg'ona viloyatida kuzatilgan o'sish sur'atlari Turkiston o'lkasining ayrim boshqa ma'muriy hududlariga nisbatan yuqoriroq bo'lganini ko'rsatadi. Buni viloyatning demografik zichligi, paxtachilik va savdo kapitalining rivojlanishi bilan izohlash mumkin. Iqtisodiy faollikning ortishi aloqa xizmatlariga

talabni kuchaytirib, infratuzilmaning kengayishiga turtki berdi.

Uchinchi jihat viloyat aloqa tizimining transchegaraviy xususiyatidir. Qoshg'ar yo'nalishida tezkor pochta bo'limining faoliyati Farg'onaning mintaqalararo axborot almashinuvidagi rolini mustahkamladi. Natijada viloyat ichki ma'muriy markaz maqomidan chiqib, Markaziy Osiyo va qo'shni hududlar o'rtasidagi muhim kommunikatsion bo'g'inga aylandi [7].

XX asr boshlariga kelib ayrim pochta-telegraf idoralarining klassifikatsiya darajasi oshirilishi, shtat birliklarining kengayishi va sof daromadning ortishi aloqa tizimining barqaror institut sifatida shakllanganini tasdiqlaydi. Umuman, Farg'ona viloyatida pochta-telegraf tizimining rivojlanishi infratuzilmaviy modernizatsiya, iqtisodiy faollik va mintaqalararo integratsiya bilan chambarchas bog'liq holda kechgan kompleks tarixiy jarayon sifatida namoyon bo'ladi.

XULOSA. XIX asr oxiri va XX asr boshlarida Farg'ona viloyatida pochta-telegraf tizimining shakllanishi mintaqa tarixida sifat jihatidan yangi axborot makonining vujudga kelishiga asos soldi. Olib borilgan tahlillar quyidagi ilmiy xulosalarni beradi.

Birinchidan, aloqa tizimi transport infratuzilmasi, xususan, temiryo'l tarmog'i bilan uzviy bog'liq holda rivojlandi. Andijon yo'nalishining ochilishi va temiryo'l bekatlarining aloqa punktlari sifatida shakllanishi pochta tashuvlarini tizimlashtirib, axborot uzatish tezligini keskin oshirdi. Bu jarayon viloyatning imperiya miqyosidagi yagona axborot makoniga integratsiyalashuvini ta'minladi.

Ikkinchidan, pochta-telegraf tizimi ijtimoiy-madaniy transformatsiyaning muhim vositasiga aylandi. Aloqa punktlarining shahar markazlari, cherkov va ta'lim muassasalari bilan bir hududda joylashuvi yangi kommunikatsion muhitni shakllantirdi. Davriy matbuot obunasining ortishi aholining axborotga bo'lgan ehtiyoji

kuchayganini ko'rsatadi.

Uchinchidan, soha iqtisodiy jihatdan barqaror va daromadli tarmoqqa aylandi. Statistik dinamika pochta va telegraf operatsiyalari hajmi hamda sof daromadning izchil o'sishini tasdiqlaydi. Bu ko'rsatkichlar Farg'ona viloyatining Turkiston o'lkasidagi boshqa hududlarga nisbatan yuqori axborot-kommunikatsiya salohiyatiga ega bo'lganini anglatadi.

To'rtinchidan, viloyat aloqa tizimi transchegaraviy xususiyat kasb etdi. Qoshg'ar yo'nalishidagi tezkor pochta bo'limi faoliyati Farg'onaning mintaqalararo va xalqaro axborot almashinuvidagi strategik o'rnini mustahkamladi [4].

Umuman, tadqiqot natijalari XX asr boshlarida Farg'ona viloyatida zamonaviy axborot makonining institutsional poydevori shakllanganini ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Обзор Ферганской области за 1900 год. – Новый Маргелан: Типография Ферганского Областного Правления, 1901. – 128 с.
2. Обзор Ферганской области за 1901 год. – Новый Маргелан: Издание Ферганского областного статистического комитета, 1902. – 142 с.
3. Сдвиженский Б.В. Справочная книжка по Ферганской области. – Скобелев: Типо-литография штаба войск, 1913. – 312 с.
4. Lunin B.V. Iz istorii poyavleniya pochtovo-telegrafnoy svyazi v Sredney Azii // Obshchestvennye nauki v Uzbekistane. – Tashkent, 1985. – №6.
5. Makarov S.A. Razvitie transporta i svyazi v Turkestanskom kraye (konets XIX – nachalo XX vv.). – Moskva: Nauka, 1978. – 215 s.
6. Turkestanskiy sbornik. Tom 450, 482. – Tashkent, 1911-1913.
7. Farg'ona viloyati davlat arxivi ma'lumotlari. 1900-1912 yillardagi statistik hisobotlar jamlanmasi.

